

Գ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք

20
Փարայ

ՕՐԱԹԵՐԹ

20
Փարայ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, տարեկան գինն է Պոլսոյ եւ գաւառաց համար 7 արծաթ մեծիտ կանխիկ . գաւառական բոլոր տարուրեան ծախքը մեր վրայ է : Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժաւնորդը ալ կը ներգրանակուի :

Լրագրոյս վերաբերեալ գիր կամ համակ պետք է ուղղել տն. քեր-տնիս գիր Բիզա փաշա խան Թ. 14 : Խմբագրութեան ուղղեալ գիր ետ ընտրուիր : Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրոշ է : Կանխիկ անգամի համար սակարկութիւն կը լինայ :

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՄԻՋ

Թէ ինչ և ո՞րչափ օգնութիւն մատուցուելու է Հայոց ի մասին դատարարական, թողութեան այժմ դայս խընդիր, ըսենք համառօտիւ թէ ինչ եղաւ ցարդ յայտ մասին : Անոնք որ ունին տեղեկութիւն այս կէտին, գիտեն անտարակոյս թէ Ամերիկացիք տարիներ առաջ սկսան ընել ինչ որ կարելի էր Հայոց դատարարականութեան համար : Այս գործն ըսկըսան Ամերիկացիք 1831ին ի կոստանդնուպօլիս, և յառաջ տարին անընդհատ վերջին յիսուն տարուան մէջ : Պաշտօնական տեղեկութիւններ կը ցուցնեն թէ Ամերիկացիք Հայոց համար յԱսիական մասին Թուրքիոյ ինչ դպրոցներ հաստատեցին, որք ցարդ յառաջ կը տարուին : Այս տեղեկութիւններէն առնելով ինչ ինչ կը դնեմ հոս ընթերցողաց առջև : Դպրոցը ընդ խնամով Ամերիկացուց ի Թուրքիա տեսակ տեսակ են, այսինքն հասարակ դպրոցը, բարձրագոյն դպրոցը վասն պատանեաց, բարձրագոյն դպրոցը վասն աղջկանց, աստուածաբանական վարժարանք գիշերօթիկ, նոյնպէս գիշերօթիկ վարժարանք աղջկանց համար և ուսումնարանք (գոլէճք) : Այս դպրոցաց իւրաքանչիւրը հասակին վրայ համառօտ տեղեկութիւն տալ հոս պատշաճ կը թուի մեզ «Հասարակ դպրոցը» : Այս դպրոցը նախնական են, և այս դպրոցներն եկող տղայք եօթնամեանից մինչև մետասանամեայ . ուսման գլխաւոր նիւթք են կարդալ, հեգել, գրել, նաև տարբեր թուաբանութեան, աշխարհագրութիւն և պատմութիւն Ս. դրոց : Դպրոցաց թիւն է 424, և աշակերտաց թիւը՝ 14, 454 : Այս դպրոցը ուր կը յաճախեն նաև մանչեր և աղջիկներ միանգամայն, են իրեն հիմունք համարեն դպրոցաց, և բնական դայեակք բարձրագոյն դպրոցաց : Հասարակ դպրոցը, իբրև ժողովրդեան մեծագոյն խափն յառաջադիմութեան վերաբերեալ, կարևոր են քան միւս տեսակները, քանզի հասարակ դպրոցաց մէջ է որ պատանիք և աղջկանք Հայոց կը սորվին կարդալ և գրել, ինչպէս նաև թուաբանութեան և աշ-

խարհագրութեան պարզ կանոնները և տարրերը : Արդարև չիք տարակոյս թէ լաւ է որ ժողովրդեան մէջ շատեր գիտնան հիմնովին յիշեալ գիտութեանց տարրերը, քան թէ քիչեր ըլլան հմուտ բարձրագոյն գիտութեանց և ժողովրդեան ստորին մասը մնայ թանձր տգիտութեան մէջ : Արևելեան երկիր մը, որպիսի է Թուրքիա, անհնար է ի միասին կրթել պատանիս և աղջկունս 11 կամ 12 տարուան անդին, վասն որոյ Ամերիկացիք 11 կամ 12 տարին անցունող պատանեկաց և աղջկանց համար ուրոյն ուրոյն դպրոցներ հաստատեցին Հայոց մէջ, և ասոնք են առ այժմ «բարձրագոյն» կոչուած «դպրոցը» : Հայոց մէջ այս վերջին կարգի դպրոցաց թուոյն և վիճակին վրայ մեր տեղեկութիւնը թերի է . կը թուի սակայն թէ ամէն գլխաւոր քաղաքի մէջ ուր Ամերիկացի միսիոնարք կը գործեն՝ կայ այսպիսի յառաջադէմ դպրոց մը : Այս դպրոցաց մէջ կը սորվին տղայք, նախ, ինչ որ կը սորվին աշակերտք հասարակ դպրոցաց, այսինքն թուաբանութիւն և աշխարհագրութիւն, թէպէտ աւելի ընդարձակ : Բայց կը սորվին նաև ինչ ինչ նոր, գործընթակ՝ Թրքերէն և Հայերէն քերականութիւն, և գրել թրքերէն և արաբացի տառերը, ինչպէս նաև համառօտ բնախօսութիւն : Այս բարձրագոյն դպրոցաց մէջ կը պատրաստուին պատանիք և աղջկանք մտնելու գիշերօթիկ վարժարան :

«Աղջկանց համար գիշերօթիկ դպրոցը» : Այս դպրոցաց հաստատութիւնն արդարև մին է օգտակարագոյն գործերէն Ամերիկացուց ի Թուրքիա : Գիշերօթիկ դպրոցը աղջկանց համար կան Կ. Պոլիս, Պրուսա, Պարտիզակ, Մարսուան, Կեսարիա, Խարբերդ, Կարին, Բազէշ, Վան, Մարտին, Հաճին, Մարաշ և Սյնթիա : Ինչպէս կը տեսնուի, աղջկանց համար գիշերօթիկ դպրոցը 13 են : Թէպէտ այս վարժարանք բացուած են ամեն ցեղէ և դաւանութենէ յարմարագոյն աղջկանց համար . բայց և այնպէս գրեթէ բոլոր աշակերտք առ այժմ ի Հայոց են : Այս դպրոցաց մէջ աւելի վնաս կը տարուի Հայերէն, Թրքերէն

և Անգլերէն լեզուաց, շարագրութեան և երաժշտութեան, Ս. դրոց պատմութեան, և բնական գիտութեան այլ և այլ ճիւղերուն . աշակերտք կը սորվին մանաւանդ մասնաւոր նպատակաւ ուսուցչութեան տեսական և գործնական կանոնները : Աղջկանց գիշերօթիկ դպրոցներու աշակերտաց ամբողջ թուոյն ճշգիւ տեղեկութիւն չունինք, գիտենք սակայն թէ իւրաքանչիւր վարժարանի մէջ աղջկանց թիւը չէ պակաս քան 25-30, և երբեմն կը հասնի մինչև 50-60 : Մարաշու նորահաստատ վարժարանն աղջկանց՝ արտաքոյ է այս հաշուէն : Իթէ իւրաքանչիւր վարժարանի մէջ աղջկանց թիւը դնենք միջին-հաշուով 30, որ չէ ասհաւանական, բոլոր գիշերօթիկ աղջկանց թիւը կը հասնի 390ի : Որովհետև այս աղջկանք առանձին խնամով կը նորոգին և կը բերուին այլ և այլ քաղաքներէ և գիւղերէ, յայտնի է թէ փոքուն Ասիոյ մէջ կանանց բարուց և վիճակին բարեօրոճան ինչ մեծ նպաստ կը մատուցանեն այս վարժարանք : Ուրախանալի է նաև որ աղջկանց գիշերօթիկ դպրոցը են ընդ հոգաբարձութեամբ 32 Ամերիկացի տիկնայ : Այս տիկնայք կը թուին նուիրել զանձինս այս մարդասիրական գործին մտադիր և ուղի ուղով : Նուիրումն որ արդարև արժանի է մեծ գովութեան :

«Ուսումնարանը» : Դանք հիմա ուսումնարանաց որ պատանեաց համար են : Ամերիկացիք այս տեսակ դպրոցներ հաստատած են Թուրքիոյ մէջ այլ և այլ տեղեր, որոնցմէ Կ. Պոլիս, Պէրութ, Սյնթիա և Խարբերդ : Պէրութի ուսումնարանն արարեալէն խօսող ցեղերու համար է, ուստի և է դուրս այս յօդուածին նպատակէն : Բայց թէ գոլէճ կոչուած ուսումնարանն ի Կ. Պոլիս ունի իւր աշակերտաց մէջ Թուրքիոյ գրեթէ ամեն ցեղէն պատանիներ, բայց աշակերտաց մեծագոյն մասը Պուլկար է : Պուլկարներէն ետքը կուգան Հայք : Սյնթիայի ուսումնարանին 87 ուսանողներն, բաց յերջից, են Հայ . իսկ յուսումնարանին Խարբերդու, որ ունի չորս ջանակի ծաղկեալ Հայ աւաններ և գիւղեր, բոլոր ուսանողը Հայ են : Հիմա հինգերորդ ուսումնարան մը հաստատե-

X

լու խորհուրդ կայ: Այս ուսումնարանը պիտի ըլլայ ի Մարտիկան: Այս ուսումնարանն հաստատելու խորհուրդն յառաջ եկած է ի կարևոր պիտոյից Հայոց որ կը գտնուին բուն փոքր Ասիոյ հիւսիսային մասին քաղաքացի և գիւղացի շատերուն մէջ և Սե Ժովուհն հարաւային եզերքը:

Թուրքիոյ աշխարհացոյցի մը նայիլ բաւական է տեսնելու համար թէ աշխարհագրական յարմար կեդրոններ ընտրուած են իբրեւ տեղիք մինչև ցարդ յիշուած ուսումնարանաց: Ես ունիմ այս ուսումնարանաց միոյն միայն ուսմանց նիւթերուն ամբողջ ուրուագիծը, որ կրնայ նաև ուրիշ ուսումնարանաց փոքր ի շատէ յարմարիլ: Այն թաղի ուսումնարանին տպագրեալ տեղեկագրին մէջ տեսայ որ, բաց յերկուց նիւթոց, այն է բուսաբանութենէ և գաղութագրութեան կոչուած բարձր համարողութենէ, ուսումնարանին աշակերտք անցեալ տարի հետեւեցան վերսոյիշեալ ուրուագիծին: Հոս կը դնենք ուրուագիծին ուսման նիւթերը, պէտք է զիտնալ տակայի որ այս ուսման նիւթոց ցուցակին մէջ ոչ միայն բուն ուսումնարանին մէջ չորեքամեայ ընթացից մէջ, այլ և նախապատրաստական մասին երկամեայ ժամանակին մէջ ուսանելի նիւթը նշանակուած են:

«Նախապատրաստական մասն: Ա. տարի. Անգղիերէն, արդի Հայերէն, Թրքերէն, թուաբանութիւն, գրահաշիւ, աշխարհագրութիւն: Բ. տարի. Անգղիերէն, արդի Հայերէն, Թրքերէն, բարձր գրահաշիւ, բնաբանութիւն, Հայոց պատմութիւն, Թրքաց պատմութիւն:

«Բուն ուսումնարան: Ա. տարի. Անգղիերէն, արդի Հայերէն, Թրքերէն, երկրաչափութիւն, բնական աշխարհագրութիւն, բնական պատմութիւն: Բ. տարի. Անգղիերէն, հին Հայերէն, Թրքերէն, ընդհանուր պատմութիւն, եռանկիւնաչափութիւն, չափազանցութիւն, բնական փիլիսոփայութիւն, աստղագիտութիւն: Գ. տարի. Անգղիերէն, սկզբունք Օսմանեան օրինաց, պատմութիւն քաղաքակրթութեան, բուսաբանութիւն, իմացական փիլիսոփայութիւն, տարրաբանութիւն, վերլուծական երկրաչափութիւն, քաղաքական տնտեսութիւն, հանքաբանութիւն: Դ. տարի. Պատմութիւն փիլիսոփայութեան, ճարտասանութիւն, բարոյական փիլիսոփայութիւն, տրամաբանութիւն, ապացոյցք Քրիստոնէութեան, երկրաբանութիւն, սկզբունք վերլուծական տարրաբանութեան, գաղութագրութեան, աստղագիտութիւն ուսողութեամբ (մաթիմատիք):»

Այս նիւթոց վրայ յաւել նաև հանապազօրեայ ուսումնարանի, և շարադրութիւն և ատենաբանելու կրթութիւն ամեն եօթնեակ: Պէտք է գիտնալ նաև որ Այնթապի ուսումնարանին մէջ կայ բժշկականութեան ուրոյն դաստիարակ, որ թէպէտ գեաւ տղայ է, մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ կրթելով երիտաւարներ բժշկութիւն և վերաբուժութիւն:

Թիւն ընելու: Կը մնայ մեզ այժմ յիշել «Աստուածարանական վարժարաններն» ուր հովուութեան կամ քարոզչութեան համար կը կրթուին երիտասարդք: Այս պիտի վարժարանը շորս են, Մարտիկան, Խարբերդ, Մարաշի և Մարաշ: Մարաշի աստուածաբանական վարժարանն այն երիտասարդաց համար է որ արարերէն կը խօսին և Հայ չեն աղագաւ: Ամերիկայիք աւելի խնամ ունին այս տեսակ վարժարանաց քան ուրիշ որ և իցէ հաստատութեան օրոյ հիմնադիր են ինքեանք ի փոքրն Ասիա: Այս վարժարանաց մէջ աւանդեալ ուսմանը են այնք որ կուսուցուին ուրիշ երկիրներու աստուածաբանական գաղափարաց մէջ: Բաւական յաջողութիւն դուած են ջանք ամերիկացի միսիոնարաց կրթեալ պաշտօնեաներ հասցունելու Բաղդադէն Հայոց համար: Այս պաշտօնեաներէն սմանք, ինչպէս են Տիգրանակերտ, Խարբերդ, Կեսարիա, Ուռհա և Այնթապ գտնուող պաշտօնեայք, ոչ միայն հոգևոր այլ և աշխարհային գործոց մէջ իմաստուն խրատութիւն և առաջնորդք են ժողովրդեան, և մեծ նպաստ կը մատուցանեն բարեկարգութեան գործին որ յառաջ կերթայ արդ. Թուրքիոյ մէջ:

Ասիական Թուրքիոյ մէջ Ամերիկացւոց գործերուն վրայ ինչպստ դաստիարակութեան խօսեցայ երկար, թէ՛, վաղըն զի գործը բաւական ընդարձակ է, և թէ՛, վաղըն զի այս նիւթին վրայ բաւական տեղեկութիւն չկայ Անգղիոյ մէջ: Ես առաջ քան վերջացնել մեր խօսքն այս կէտին վրայ պատշաճ կը թուի մեզ ընել սա դիտողութիւնը թէ, ըստ պաշտօնական տեղեկութեանց, Ամերիկայի Պորտ ընկերութիւնը Թուրքիոյ մէջ դաստիարակութեան համար անցեալ տարի առաւ 49,145 անգղ. լիրա: (Թայմզ)

Մահմուտ վաշտ հանդերձաւաճառ Մեծ. Մովսիկ աղայի հայրը Մեծ. Թորոս աղա Փափագեան առջի իրիկուն յանակնկալս իւր մահկանացուն կնքելով, յաղարկաւորութեան հանդէսը պիտի կատարի այսօր Սամաթիա, ուրկէ հանդուցելոյն մարմինը իւսկիւտար պիտի փոխադրուի իւր ընտանեաց դամբարանն ամփոփուելու համար:

Այսպիսի վշտաւիթ կորստեան մը վրայ հանդուցելոյն ընտանեաց երկնից միւթնարութիւնը կը հայցեմք:

Ա. Զ. Դ.

Ինչպէս կը տեսնուի իմ գործարանէս ելած սիկարի թղթոց վրայ, հարկւրին երեքը Աղդ. Հիւանդանոցի նուիրել խոստացած ըլլալով, իմ այս խոստումն ամենայն ուղղամտութեամբ կատարած եմ հետեւեալ եղանակաւ:

Սեպտեմբեր 18ին 49 տուփ սիկարի թուղթ յանձնած եմ Պատ Հոգաբարձութեան օր կընէ 440 դահեկան և որ Հոգաբարձութեան կողմանէ հրատարակեալ նուիրատուութեանց ցանկին մէջ տեսնուեցաւ: Նոյնպէս հոկտեմբեր 24ին 45 տուփ սիկարի թուղթ որ կընէ 80 դահեկան, և 60 դահեկանի դրամ

յանձնած եմ գործելու Հոգաբարձութեան, ընդամենը 280 դահեկան:

Սոյն արդար բաշխումը իմ սոմարիս համեմատ եղած ըլլալը հաստատելու համար զոր Պատ. Հոգաբարձութիւնը ինք ևս կարող է և ազատ ամէն տեսն գալու և քննելու, պարտք համարեցի սոյն աղղը լրագրաց միջոցաւ հրատարակել ի գիտութիւն հասարակութեան:

Ս. Ղ. Պարտիզպանեան

28 հոկտեմբեր 1884

Րիզա վաշտ խան թիւ 3

Գոհ եմք որ Ս. Ղ. Պարտիզպանեան գործարանի տեսչութիւնը խղճի պարտականութիւնը կատարելու մասին անփոյթ գտնուած չէ, իւր առևտրին հետ բարեգործութիւնն ալ միացնելով և խոստումը ճշդիւ գործադրելով: Հետեւաբար այսպիսի բարեգործական ձեռնարկ մը ամեն կարգի աղջայնոց և Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան գոհունակութեանն արժանի է:

ՆԵՐՔԻՆ

Ատէնի քօլէրայի մասին Եւրոպայէն հասած տեղեկութիւնները չափազանց ցուցեամբ լի են:

Թան գաղղիական լրագիրը այս մասին հետեւեալ ճիշդ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ:

Օգոստոս 25ն մինչև սեպտեմբեր 27, 1884 դէպք և 149 մեռեալ տեղի ունեցեր է. իսկ սեպտեմբեր 27էն ի վեր բնաւ դէպք մը չէ պատահեր: 149 մեռելոց 12ը արուս, 132ը ամբիկեցի, և 5ը հնդիկ են, ամէնքն ալ մահմէտական իսկ Եւրոպացւոց, հնդիկ զինուորներու և հրէից մէջ բնաւ դէպք մը չէ պատահեր: Ատէնի ժողովրդեան թիւը 35000 է աւելի ըլլալով, մէկ շաբաթը 1000 հոգիէն կը քօլէրայի զոհ գացեր են:

— Պէրլինէն հոկտեմբեր 25 թուով Մօրնինկ փօսթի վարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սթրուսպէրկ Պարոնը Եփրատի հովտին երկայնութեամբ երկաթուղի մը շինելու արտօնութիւնն ստացեր է:

— Կըսուի թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնը Գերմանիոյ փոքրիկ պետութեանց մէջ ունեցած խել մը հիւպատոսութիւնները ջնջելով, փոքր Ասիոյ մէջ նոր հիւպատոսութիւններ պիտի սահմանէ:

— Թուրք-Հելլենական սահմանները ճշգրտու պաշտօն ունեցող Յանձնախմբին գերմանական պատուիրակ Պիւլմ գնդապետը Պէրլին վերադարձեր է իւր պաշտօնավարութեան համարը տալու համար կայսեր:

— Վերջին տեղեկութիւնը կը ծանուցանեն թէ Պ. Չարիֆիի առողջական վիճակը բարւոքելով, բժշկաց խորհրդով Նիսի մօտ Մէնթօնի մէջ պիտի անցնէ ձմեռը:

— Կրետէի Ափսոսորնա քաղաքին մէջ Ափթէրա անուն յունական թերթը յօդուածի մը պատճառաւ խափանուելով և տնօրէնը բանտարկուելով, հասարակութիւնը չափազանց յուզուեր և գրեգրուներ է, սակայն գունդ մը զօրք

դրկուելով րարեկարգութիւնը վերահաստատուել է :

— Աղէքսանդր Գ. կայսեր թիկնապահ Բիէր Վասիլիքօփօի զօրավարը մայրաքաղաքս եկաւ :

— Պ. Պուրբ Բերայի անդղիացի երեւելեաց փառաւոր ճաշ մը տուաւ առջի իրիկուն :

— Անցեալ կիրակի օր Միսօլօնիկի մէջ լորտ Պայրընի ի յիշատակ փառաւոր արձան մը կանգնեցին են յոյնք մեծաւ հանդիսիւ . Աթէնքի նախարարները , գաւառապետները , երեսիլի խմբագիրքը և Աթէնքի անդղիական հիւպատոսը սոյն փառաւոր հանդիսին ներկայ զըտնուեցին :

— Հելլենաց թագաւորը նոյեմբեր 2 ին Վօլօզ պիտի մեկնի , այս քաղաքը Յունաստանի յանձնուելէ վերջը :

— Հելլենաց թագաւորին Լարիսայի մէջ Հիւսնի պէյ անուն տաճկի մը տուանք ծախու առնելը Աթէնքի լրագիրներն ալ կը հաստատեն :

Թագաւորը Լարիսա գտնուելու միջոյն այս տունը բնակեցաւ :

— Յունաստանի թողուած երկիրները յանձնելու պաշտօն ունեցող Յանձնախումբին գերմանական , աւստրիական , իտալական և գաղղիական պատուիրակները Վօլօզ մեկնեցան :

— Կըսուի թէ Մարսիլիոյ զօրաբաժնի հրամանատար Պիլօ զօրավարը կամ Հոովմայի գաղղիական դեսպան Նօայլ մարդիկը մայրաքաղաքիս դեսպան պիտի կարգուի Պ. Թիսօի տեղ :

— Իտալիոյ թագաւորը և թագուհին հոկտ. 29 ին Վիէնայի դեսպանները ընդունեցան , Իտալիոյ առաջին նախարար Պ. Տէվրէթիս Աւստրիոյ կայսեր ներկայացաւ նոյն օրը : Իրիկունը պալատան մէջ նուազահանգէս մը տրուեցաւ , Հետեւեալ առաւօտ Աւստրիոյ կայսրը , Իտալիոյ թագաւորը և թագուհին կայսրանը հասան : Կայսրը իւր թիւը թագուհւոյն տուած էր . Իտալիոյ թագաւորը որ աւստրիական համադգեստ հաղած էր , իւր թիւը Բէնիէ արքիդքսին կնոջ՝ Մարի Գարօլինի տուած էր : Բոլոր արքիդքսերը ներկայ էին : Վեհապետներուն հրաժեշտի ողջոյնը սրտաշարժ էր . կայսրը և թագաւորը քանի մ'անգամ զիրար գրկեցին : Կայսրը թագուհւոյն ձեռքը համբուրեց . վեհապետները շատ յուզուած էին :

— Էօթէնի կայսրուհին հոկտ. 29 ին փարիզէն Մուշի գացեր է իւր եղբորորդին տեսնելու համար որոյ աղջիկը վերջին օրերս մեռած է : Կայսրուհին քանի մ'օրէն Անդղիա պիտի վերադառնայ :

— Հոկտեմբեր 30 ին Պ. Կամպէթթա յի ծննդեան տարեդարձը լինելով բազմաթիւ ուղեւորներ ընդունեցին : Պ. Կամպէթթա 1838 ին ծնած է :

— Պէրլին բնակող գաղղիացիք հոկտեմբեր 29 ին Հաղընհէտի զինուորական գերեզմանատունը հաւաքուեցին , 1870-71 ին Պէրլինի մէջ մեռնող գաղղիացի զինուորականներ և սպայներուն գերեզմանին վրայ պսակ մը դնելու համար : Պուր-

ժուա դաստիարակ Սյոս առթիւ վսեմաւոր տնտեսութիւն մ'ըրբեր է :

— Պէլճիգացի նկարիչներուն երիցագոյնը և անուանին՝ Պ. Միշէլ Սթափլօ 82 տարեկան հասակի մէջ մեռեր է :

— Իտալիոյ զանազան քաղաքներէն շնորհակալութեան հեռագիրներ զարնուեցին են կառավարութեան , թագաւորին ի Վիէնա ըրած ճամբորդութեանն համար :

— Պ. Կրէվի և Պ. Կամպէթթա նոր տեսակցութիւն մ'ընելով , Կրէվի առաջարկեր է կամպէթթայի որ կառավարութեան գլուխն անցնի . Պ. Կամպէթթա ալ ընդունեցին :

— —

Հասարակային շինութեանց Մասնաժողովոյ անդամ Ռասիմ փաշա Տրիպօլիոյ կուսակալ անուանեցաւ :

— Գաւառային պաշտօնէից ընտրութեան հսկող մասնաժողովոյ անդամներէն Բիզա պէյ , Պետական խորհրդոյ անդամ կարգեցաւ :

— Պատերազմի տուգանաց Յանձնաժողովը արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ նիստ ըրաւ երէկ :

— Անդղիական դեսպան լորտ Տիւֆըրին առջի օր նաւահանգստի վերատեսուչ Տիւլալէր փաշայի այցելութիւն մ'ըրաւ :

— Ռուսիոյ Կէրչ քաղաքէն անդղիական շոգենաւով մը 291 Ձէրքէզ գաղթականներ մայրաքաղաքս եկան առջի օր :

— Աւստրիոյ կառավարութեան հրամանաւ Պոնիոյ և Հէրոսքի բնակիչք այսուհետեւ պարտաւոր պիտի ըլլան զինուորական ծառայութեան մէջ մտնելու :

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԻ

Վիէնա 7 նոյ.

Աւստրիոյ խորհրդարանին մէջ Պ. Հօպէրթ , վախճանեալ Հայմէրլէ պարոնը դրուատելով , Հելլենական խնդրոյն լուծումը յիշեց և ըսաւ թէ երբ եւրոպական տէրութիւնք ուզեն , արեւելքի մէջ անլուծանելի խնդիր մը չկրնար պատահիլ և առանց անոնց կամացը ու է խընդիր չկրնար ծագիլ :

Հօրան 7 նոյ.

Լէպէք զօրավարին հրամանատարութեամբ երկու վաշտ զօրք էլ Սմէր կոչուած ցեղին վրայ քալեց , նոյեմբեր 3 ին յիշեալ զօրավարը ճամբայ ելաւ : Այն էլ Սէֆէր ըսուած տեղը շատ մը զէնք և մթերք հաւաքուած է :

ԻՄ ՄՏԱՄՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՔ.

ՈՒՍՄՈՒՆՔ ԵՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

Լրագիր կարգացողներն համառօտիւ տեղեկացան թէ ինչ էին Միացեալ Նահանգաց հասարակապետութեան նախագահին՝ Կարֆիլտ զօրավարի ծագումն , նկարագիրն և վախճան :

Հանգուցեալ նախագահը թէ և ամենալատ դաւաճանութեան զոհ կերթայ ,

բայց ազգաց տարեդրութեանց մէջ նա յաւիտեան կենդանի պիտի մնայ քաղցր յիշատակ մը թողլով Վաշինկթընի հայրենակցաց սիրտներուն մէջ :

Պարզ դիւզացիի մը որդին Կարֆիլտ մատղաշ հասակի մէջ որբ կը մնայ և մանկութեան օրէն կսկսի շատ տառապանք կրել :

Այրի մայրն երկիր կը մշակէր ստոր պայմաններու մէջ , միևնոյն ատեն տանը տնտեսութեան ալ ղեղաղելով , Կարֆիլտի եղբայրներն որչափ որ կրնային դաշտը կաշխատէին իրենց մօր հետ :

Ճէյմս Արրահամ հաղիւ երեք տարեկան կսկսի ծխական դպրոցը յաճախել : Մանուկ հասակէն նա ձեռքն ինկած ամեն գիւրք կը կարդար : Մանաւոր սէր ունէր ծովային արկածներու նկարագրութիւններ կարդալու :

Տասն և վեց տարեկան էր երբ կը ցանկար նաւաստի ըլլալ , թէ և ի սկզբան գերձակի աչկերտ էր , բայց այս զբաղմունք իրեն աղէկ չեկաւ և Կլէվլէնտ քնաց ու է նաւի մէջ ծառայութեան մտնելու , բայց ապագայ նախագահն իւր փափաքին չհասնիր , կառավարիկուի նմա ջորեպանութիւն ընել և այս ծանր պարապման միջոցին հիւանդանալով մօրը քով կը դառնայ և վերստին դպրոց կը մտնէ :

Անդանօր կսկսի ուսանիլ հին լեզուներ իւր սովորական հաստատամտութեամբ , և կարճ միջոցի մէջ այնպիսի յառաջգիւժութիւններ կրնէ որ իր վրայ կը խօսին իբրեւ գերազանց պատանի : Իւր ընթերցասիրութեամբ բազմակողմանի կրթութիւն մը կառնու : Արձակուրդի ժամանակ ուսման համար դրամ կը վաստկէր դասախօսութեամբ , իսկ երբ դաս չգտնէր դարձեալ կերթար կաշխատէր դաշտը :

Կլէվլէնտի տղանգաւորք Կլէվլէնտի մօտ դպրոց մը կը հիմնեն եկեղեցականներ պատրաստելու . և որովհետեւ Կարֆիլտ բոլոր Ս. Գիրքը կարգացած էր հաճելի կը թուի սոյն աղանդի վարդապետութիւնն և հետեւելով կը շարունակէ իւր ուսումն և 23 տարեկան հասակին մէջ տօքթօրի աստիճան կստանայ և հետեւեալ տարին հին լեզուներու և անդղիական գրականութեան ուսուցչապետ կը նշանակուի : Իբրեւ ուսուցիչ նըշանաւոր կը ըլլայ իւր դօրծին մէջ , ուսանողներն դանի պաշտելու չափ կը ուրեւն և համալսարանի կառավարիչ կընտրուի :

Առաջին անգամ 1836 թուականին Կարֆիլտ իբրեւ քաղաքական ճարտասան ի հանդէս կուգայ և ճառախօսութեան մէջ մեծ յաջողութիւն կուենայ : Ահա այս օրէն կսկսի Վաշինկթընի վայելուն յաջորդներէն մին ըլլալ : Իսկոյն իւր քաղաքական աղեղեցութիւնը կաճի և 2 տարի վերջն Օհայո նահանգէն ծերակուտի անդամ կընտրուի :

Միացածը վաղը

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՏԱՃԿ. ԼԵՁՈՒԻ
Պ. Պ. ԳԱԼԳՃԵԱՆԻ

Հեղինակին սոյն գործն երրորդ անգամ տպագրուած է Միւհէնտիսեան ընտիր տառերով, յանուն «հեգարան և ընթերցարան Օսմ. լեզուի»:

Գին 5 զրուշ

Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով. կեդրոնատեղին է Գալաֆեան գրատուն:

Վաղընդւոյթ հրատարակելի

Փ. Մ. ԱՅՎԱՏԵԱՆԻ

ՆՈՐ ՏԱՐԵՐԻՔ ԱԼՃԵՊՐԱՅԻ

ԿԱՄ

ՀԱՄԱՌՈՏ ԳՐԱՀԱՇԻՒ

Ի գործածութիւն դպրոցաց և ուսումնարանաց. քննեալ և վաւերացեալ ի կրթական Տեսչութենէ Աղգալին կեդրոնական վարչութեան, Գին 1 արծաթ մէճիտ:

Որ և է քանակութեամբ օլինակը այժմէն ստորագրողաց համար իւրաքանչիւր օրինակի գինն է 15 զրշ:

ՆՈՒԷՐ ԿԱՂԱՆԴԻ

Պատկերազարդ

ԳՐԵՑ Ս. Յ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Սոյն գիրքը՝ որ աղայոց համար խիստ յարմար է, գեղեցիկ պատկերներով զարդարուն և կը պարունակէ իր մէջ զանազան մանրավէպեր, կարևոր խրատներ և այլ բարոյական դասեր. որ դպրոցական երկսեռ ուսանողը անշուշտ կրնան մեծ օգուտ քաղել:

Կեդրոնատեղին է Մէրճան փողոց, Յովհան Աշճեանի գրատունը թիւ 33. Կը գտնուի նաև բոլոր Հայ գրավաճառաց քով. Գին 60 փրշ. Դպրոցաց համար մանաւոր զեղշ կըլլայ:

ԱՄՈՒՍՆԱՆ ԱՌՈՂՁԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԱՌՆ ԵՒ ԿՆՈՋ

Հեղինակ Տօթթէօր է. Գլխաւոր Բարիչի բժշկական ճեմարանէն. թարգմանեց 1877ի տպագրութենէն Ե. Արմաւիր:

Թէ ինչ պէտք է գիտնան ամուսնացողը իրենց ամուսնութեան նախընթաց օրը. — Ինքզինք սիրցնելու միջոցները. — Ամուսնութեան ազդեցութիւնն ամուսնոց ֆիզիքականին և բարոյականին վրայ. — Ծննդական գործարանաց առողջաբանութիւն. — Անկարողութիւն և իւր դարմանները. և ըն. և ըն:

Սոյն խիստ օգտակար գիրքը որ թէ ամուսնացելոց և թէ ամուսնութեան պատրաստողներու ընթերցման անհրաժեշտ է կը ծախուի ամէն գրավաճառի քով. Գին 8 զուրուշ:

ԸՆԹԱՅԻՔ ԴԱՍՏԵԱՐԱՊԻԹԵԱՆ

ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Նոր գասագիրք

ԹՈՒԱՐԻՏՈՒԹԵԱՆ

(Մտաւոր և զբաւոր)

Առաջին ու երկրորդ տարիներու համար

Աշխատասիրեաց Յ. Գ. Փալաքաշեան

Բ. Տպագրութիւն

Մանկավարժական արդի սկզբունց համաձայն պատրաստուած սոյն Դասագրքերն առաջին տարին՝ երկրորդ տարւոյ յաւելումն և մտքեր տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած է և կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով. Ի գին 3 զրուշ:

Նորայրի Գաղղիերէն-Հայերէն բառարանին 73րդ թերթն հրատարակեցաւ, որ կը հանդիսանայ ի բառն «կալօրատ»։ Գին 73 թերթերուն 109½ զրշ. արծաթ։ Բաժանորդ գրուիլ ուղղորդեն գիւմրու են առ Մեծ. սեղանաւորս Գ. Ս. Սաման. ճի-Մոմճեան, և, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա. կամ առ Մեծ. Գ. Ֆրէնկեան գրավաճառ, Ուղուն չարշը, Պօլիս. Բաժանորդութեան գինն է 1½ օսմ. ոսկի վճարելի կանխիկ, իսկ գին իւրաքանչիւր թերթին է 60 փարայ:

ՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր Բրիտանեայք կընդունին թէ Մկրտութիւնը Բրիտանիոյ եկեղեցւոյն դուռն է, ուրկից ներս կը մտնեն բոլոր հաւատացեալք, քանզի տէրունական պատուէրն է «Ան որ հաւատայ ու մըկրտուի, պիտի փրկուի»:

Այս կարևոր պատուէրը բոլոր արժանաւոր սորվելու համար պարտինք առանց նախապաշարման ԳԻՐԲԵՐԸ ՔՆՆԵԼ. բայց, որովհետեւ շատ քիչերը արտօնութիւն և ժամանակ ունին քննելու, Աւետարանիչ Գէորգ, Ն. Շիշմանեան հին և նոր Բրիտանեայ ազգաց և ժողովրդոց մըկրտութեան վարդապետութիւնները և արարողութիւնները պըքոյկի մը մէջ հաւաքեալ կը նուիրէ իւր սիրելի ազգին մեծաւ յորդանօք. Գինն է 5 զրշ. և կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով, կամ մաւրիկի գլուխը Սուճի Պօղոս աղային խանութը, և Ղալաթիոյ Մաքսատան փողոցը թիւ 16, Հայկական թղթավաճառանոցը:

ՄԻՆԱՍ ԶԵՐՈՋ

ԳՐԻՉ ԵՒ ՍՈՒՐ

Արամեան տպարանէն ելած այս հեղինակութիւնը նուիրուած է Հայ մայրերուն: Բանասիրական և վիճարանական բաղմաթիւ յօդուածներէ զատ, կը պարունակէ ընդարձակ և հետաքրքրաշարժ ներածութիւն մը, որոյ գլխաւոր նիւթերն են. — «Գրական փորձեր» ու յարուցած պայքարն, Ս. Ռսկանեանի միանտիպ նամակն ի նպաստ աշխարհաբարեանց, 1855ի Պատրիարքական հայաժանքն ի նպաստ գրաբարեանց, Կովկասեան յեղափոխութեան պատմութիւնն, վարժապետական խնդիր, Արարտեան ընկերութեան ծագումն, լեզուի բարենորոգում, հեղինակին՝ աղգային պաշտօնով երկրորդ ուղևորութիւնն յԱնգղիա, Տեսակցութիւնք անգղիացի Ֆրէնսիլըն գրագէտին հետ, Անգղիոյ Զինկեանէներու լեզուին՝ զարեանալի նմանութիւնք Հայերէնի հետ, Ֆրէնսիլընի Հայերէն սորվիլն և ինչպստ Հայերէնի գրած նամակն, լեզուապայքար, Անահիտ և Արամազդ, Գարագաշեան և Քէչեան, ևն. ևն.

Կը ծախուի բոլոր Պօլսոյ հայ գրավաճառաց քով, Ղալաթիա Քօմիսիօն խանի ետեւը թիւ 23 Վրոյրի թղթավաճառանոցը և Բերա Դիւնէլի գլխացը Պ. Պօտէնի գրատունը. Գին 8 զրուշ:

ՏԵՐ-ԽՄԵԱԳԻՐ

Մ. Յ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Իրգա փաշա խան քիւ 14

Փ Ա Ն Ա Ս Է

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍԱՄԱՐԱՅԻՈՅՆ

Կը ծախուի Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա Կ. Պօլսոյ: Փանասէն իւր օգտակարութեամբն, ինչպէս Ամերիկայի և Եւրոպոյ, նոյնպէս և Թուրքիոյ այլ և ալ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է:

Փանասէն զեղացւոյն և զաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, և մեծ օրհնութիւն մը համարուած է այն տեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ և զարման հազիւ կը գտնուին: Փանասէն բուսեղէններէ բաղադրեալ լինելով՝ բոլորովին անվնաս է: Փանասէն այրածին ցաւը կ'անէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ. նոյնպէս և մարմնոյ կտրուած ու ճկուած տեղերուն ցաւն ու բորբոքը շուտով կ'անցնէ:

Զղային, յօգային և ոսկրային սաստիկ ցաւերը բուժելով՝ տաղնասլալը կը հանդարտեցնէ: Ստամոքսի, փորի և աղեաց ցաւերը կը կտրէ ու պաղէ յառաջ եկած դժուարութեանց առաջը կ'առնու:

Փանասէն ակաւայի սաստիկ ցաւերը շուտով կը բուժէ: Մարմնոյն կտրուած կամ վիրաւորեալ կողմերն առատ փանասէ քսելով շուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին: Փանասէն կը բժշկէ նաև փորհարութիւն, թանջք, հաղ, ջերմ, կոկորդի բորբոք և ուռեցք, մէջքի ցաւ և այլ զանազան ախտեր, որոց սկզբնապատճառը դրկիթէ նոյնն են: Այսպէս կը վկայեն շատեր, որք փորձած են: Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտք և ճանապարհորդք իրենց մօտ փանասէ պահելով և յանկարծական դժուարութեանց ատեն զործածելով մեծ օգուտ կը քաղեն և ծանր հետեւանաց առաջը կ'առնուն: Փանասէն հեղուկ է, որ թէ՛ մարմնոյն վրայէն քսելով և թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ:

Գործածութեան կերպը հետն է: Գլխաւոր վաճառատնըն է, Ղալաթիոյ Եէնի-ճամիի դրան կից Մինասեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաև մայրաքաղաքիս զեղադորձաց քով ու գաւառներն ալ կը գտնուին: